

Het Bever-mysterie

Het zal ongeveer in 1950 geweest zijn, dat er in de havensloot van Durgerdam een rond jachtje lag — de meesten zagen het voor een tjotter aan — dat ieders aandacht trok door de merkwaardige versiering aan het roer. Een of ander monster leek uit het water opgekropen te zijn, en hing met zijn kwaadaardige bek vol tanden over de kop van het roer heen. Het scheepje heette „Bever”, en het beest stelde dus zeker ook wel een bever voor. Op een dag was het jachtje verdwenen, en we hoorden er lange tijd niets meer van.

Twee jaar later troffen wij echter het beest aan in het Scheepvaart Museum te Amsterdam! Dat dachten we tenminste. „Vreemd, ik meende dat hij kleiner was, dat jachtje was toch zo groot niet”, zei mijn man. „Je moet je vergissen”, repliceerde ik, „er zullen heus geen twee van zulke roer-beesten zijn”.

Maar ik was het die me vergiste. Want een paar jaar later kwamen we de „Durgerdammer” *Bever* tegen, netjes opgeknaapt en compleet met beest op het roer... Daar wilden we natuurlijk wel eens wat méér van weten. Maar het heeft geduurd tot dit jaar eer ik er toe kwam de zaak uit te pluizen. Snuffelend in de geschriften van wijlen de heer G. C. E. Crone stuitte ik namelijk ineens op de volgende passage:

„... Een andere roerversiering van deze grootte, afkomstig van een boeier, werd uit handen van de sloper gered. Het schip heette de „Bever” en was enige jaren geleden nog in de vaart. Een „Bever” van een kleiner schip afkomstig bevindt zich in het Maritiem Museum Prins Hendrik te Rotterdam”.

Hooveel „Bever”-roerversieringen waren er nu eigenlijk?! En van welke schepen waren ze afkomstig? Kwamen die schepen dan ook van dezelfde werf...? Het Bever-mysterie was geboren, compleet met vrouwelijke detective... Sedertdien heb ik alles en iedereen die maar iets met een „Bever”-roer te maken heeft gehad, lastig gevallen met mijn gevraag, geschrijf en getelefoneer. Dank zij de hulpvaardigheid van deze personen, particulieren zowel als ambtenaren van diverse musea, kwamen tenslotte een heleboel gegevens binnen — die elkaar echter vaak tegenspraken! Toen ik zover was kreeg ik tot mijn grote vreugde van de heer Spits, beheerder van het Stamboek Rond-en-Platbodemjachten, de beschikking over hetgeen hij wist van de diverse *Bever*'s; en dat was heel wat. Nu konden vele ge-

Achterschip van de „kleine” *Bever*, eigenaar de heer Haaltsma te Emmeloord, de aanhangmotor vertegenwoordigt de 21ste eeuw. (Foto Oppenheim)

Roerkop van de boeier *Bever* in het Nederlandsch Historisch Scheepvaartmuseum te Amsterdam
(Foto Scheepvaartmuseum)

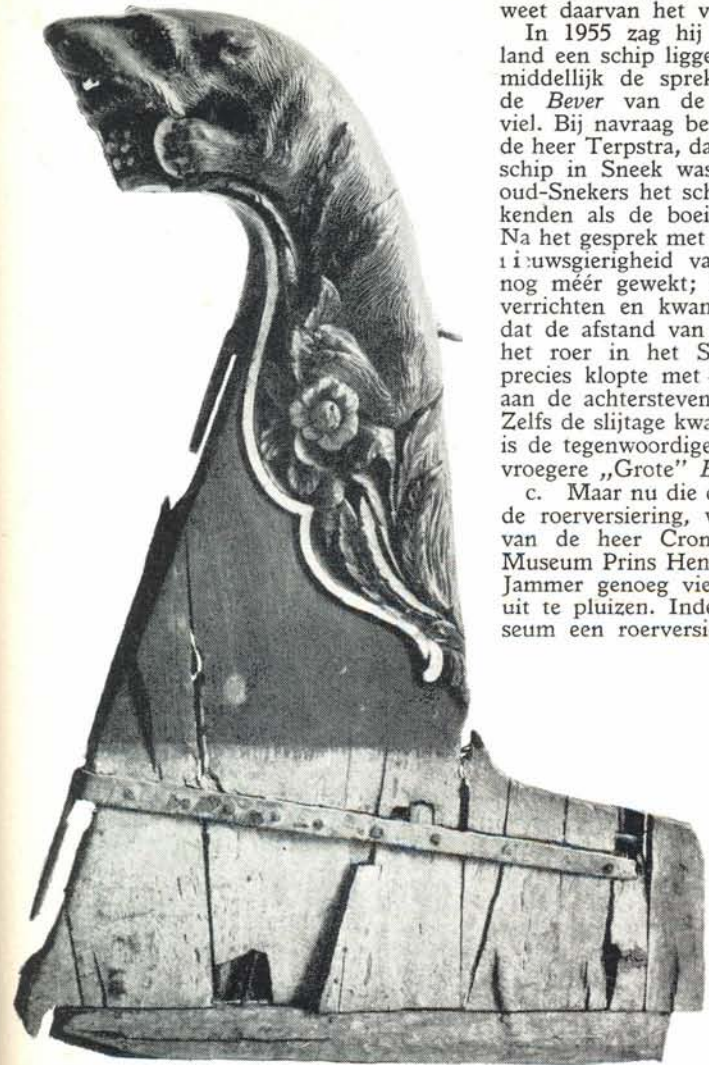
Versiering aan ronde- en platbodemjachten (3)

gegevens met elkaar vergeleken worden. Ziehier de geschiedenis zoals ze dan waarschijnlijk in elkaar zit!

a. Van de nog varende *Bever* die wij het eerst in Durgerdam zagen, wist oud-politiecommissaris Voordewind het meeste te vertellen. Hij heeft in zijn jeugd twee *Bever*'s gekend, de z.g. „Oude *Bever*” en de „Jonge *Bever*”. De „jonge” *Bever* (een Fries jacht) is dan het schip dat nu nog vaart. Het was in het midden van de vorige eeuw vrachtschip tussen Eernewoude en Leeuwarden. In 1884 kocht de vader van de heer Voordewind het schip voor zijn verhuurderij; het was toen al héél oud, weet de zoon zich te herinneren. In 1910 werd het weer verkocht aan de heer Sonnega te Leeuwarden, en daarna aan de heer Kolm te Amsterdam; de verdere gang van zaken was de heer Voordewind onbekend, maar enige jaren geleden zag hij het schip weer terug als eigendom van de heer Haaltsma te Emmeloord. Zowel het Fries Scheepvaart Museum als het Zuiderzee Museum hebben er grote belangstelling voor, daar dit schip het oudst bekende Nederlandse ronde jacht is, dat nog vaart.

b. De roerversiering in het Scheepvaart Museum te Amsterdam blijkt afkomstig te zijn van de hierboven vermelde z.g. „Oude” of „Grote” *Bever*. Dit was een boeier van 7 à 8 m lang, die oorspronkelijk eveneens als vrachtschip in gebruik is geweest.

In zijn „Sneeker Zeilherinneringen” vertelt de heer Yke Wouda, vele jaren eigenaar van dit schip, dat zijn vader de *Bever* omstreeks 1850 kocht van de familie Wouters, die een oliemolen had. Het schip werd toen gebruikt voor het vervoer van koeken van de molen naar de klanten, en had daartoe nog twee laadluiken. De familie Wouda meent thans, dat het schip in die tijd al honderd jaar oud was, maar dat kan wel een beetje te hoog geschat zijn. De heer Spits heeft namelijk uitgezocht, dat weliswaar Mintje Wouters in 1777 een bekende wedstrijd

De Bever uit het Maritiem Museum Prins Hendrik te Rotterdam
(Foto Maritiem Museum)

won met zijn schip, maar er bestaat twi-
fel, of dit nu de *Bever* of de *Otter* was;
de *Bever* zou dan van latere datum ge-
weest zijn dan de *Otter*.

De heer Wouda zeilde met zijn *Bever*
menige succesvolle wedstrijd. Omstreeks
1890 werd het schip verkocht aan de
familie Velsink, daarna nog aan één of
meer andere eigenaren; bekend is pas
weer dat de heer Kalt uit Leeuwarden
het in het begin van deze eeuw wegkocht
uit Dordrecht (waar hoogstwaarschijnlijk
de heer Crone het, blijkens een passage
uit „Nederlandse Jachten, binnenschepen
enz.“, in 1911 bij een verhuurderij in
Dordrecht zag liggen, compleet met bever
op het roer).

De zoon van deze eigenaar, Ir. Kalt
te Soest, herinnert zich dat de volgende
bezitter, de heer H. Halbertsma te Sneek,
het schip weer naar Holland verkocht, en
de heer E. Crone weet tenslotte te ver-
tellen, dat het roer eens onherstelbaar
beschadigd werd, waarna hij de roer-
versiering, de zo langzamerhand beruchte
bever, van de sloper redde en aan het
Scheepvaart Museum ten geschenke
gaf....

Het schip zelf werd verwaarloosd, en
is volgens sommige inlichtingen enige
jaren later verbrand. Maar de heer Spits

weet daarvan het volgende te vertellen:
In 1955 zag hij in Broek-in-Water-
land een schip liggen, waarvan hem on-
middellijk de sprekende gelijkenis met
de *Bever* van de familie Wouda op-
viel. Bij navraag bevestigde de eigenaar,
de heer Terpstra, dat hij eenmaal met dit
schip in Sneek was geweest, waar vele
oud-Snekers het schip onmiddellijk her-
kenden als de boeier van Yke Wouda!
Na het gesprek met de heer Spits was de
nieuwsgierigheid van de heer Terpstra
nog méér gewekt; hij ging opmetingen
verrichten en kwam tot de ontdekking
dat de afstand van de vingerlingen van
het roer in het Scheepvaart Museum
precies klopte met die van de hengsels
aan de achterstevan van zijn schip....!
Zelfs de slijtage kwam overeen! Blijkbaar
is de tegenwoordige boeier *Anne* dus de
vroegere „Grote“ *Bever*.

c. Maar nu die derde *Bever*, waarvan
de roerversiering, volgens het geschrift
van de heer Crone, in het Maritiem
Museum Prins Hendrik moest staan....
Jammer genoeg viel daar niet veel aan
uit te pluizen. Inderdaad bezit dit mu-
seum een roerversiering die alweer na-

Het Bever-roer van de Tromp, eigenaar
de heer Gorter, Hoogezand.

van welke schepen zouden de onder c.
en d. genoemde versieringen afkomstig
zijn...? Wij hebben het niet kunnen
uitvinden. Misschien kan een van de
lezers hierin nog licht brengen?

JOHANNA

Naschrift van de redactie

Wij zijn „Johanna“ dankbaar voor deze
interessante uiteenzetting van het bever-
mysterie, dat zeker vele lezers belang zal
inboezemen. Aan haar veronderstelling,
dat de verschillende bever-roerversieringen
van een en dezelfde houtsnijder afkom-
stig zouden zijn, twijfelen wij echter. In
het bijzonder de twee museumexempla-
ren, die wij hier tegenover elkaar af-
beelden, tonen opvallende afwijkingen,
niet alleen in de afbeelding van het beest,
maar ook in stijl. Wij moeten ons niet
door de wijze, waarop dit gedierte op het
roer is aangebracht van de wijs laten
brengen, want die is vrij algemeen en dat
hetzelfde beest als roerkop werd toegepast,
is ook niet ongebruikelijk. Als stuk van
overtuiging hiervoor drukken wij hier-
bij een draak op het roer af, die destijds
op de Lemsteraak *Maria* voorkwam.
Wij zien dan ook niet in, waarom het
roer uit het Rotterdamse museum niet uit
Zeeland afkomstig zou kunnen zijn, wij
hopen dat er lezers zijn, die ons uit de
droom kunnen helpen. Red.

Draak op het roer van het Lemsteraakjacht
Maria

genoeg identiek is aan de voorgaande.
Volgens de gegevens werd deze in 1929
aangekocht van iemand (onbekend wie),
die beweerde dat het afkomstig was uit
Zeeland.... Naar wat bekend is van de
beide andere Bevers is dit echter twijfel-
achtig.

d. Hiermee was de Bever-zaak echter
nog niet gesloten, want zowel de heer
Voordewind als de heer Spits wisten nog
van het bestaan van een (vierde) Bever-
roerversiering, namelijk die van het
vml. beurtschip dat thans „Tromp“
heet, eigenaar de heer Gorter uit Hooge-
zand....! Maar helaas is ook hier weinig
van bekend. De heer Gorter meent dat
het (stalen) schip vroeger beurtschip was
tussen Dokkum en Leeuwarden, en onge-
veer 70 jaar oud is. Te oordelen naar
wat wij nu weten over de andere *Bever*-
schepen lijkt het waarschijnlijk, dat de
roerversiering van een veel ouder schip
afkomstig is ofwel een kopie is van de
eerdergenoemde bevers.

De vier, thans bekende, Bever-roer-
versieringen staan hier afgebeeld. Het
valt dadelijk op, dat ze grote overeen-
komst met elkaar vertonen; de meeste
details kloppen precies. Zijn enkele wel-
licht door één houtsnijder gemaakt...? En